

O'ZBEK GRAFIKA SAN'ATINING YORQIN VAKILI ISKANDAR IKROMOV VA UNING KITOB GRAFIKA TARAQIYOTIDAGI XIZMATLARI

Jurayeva Gulmira Zafar qizi

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti
Dastgoh va kitob grafikasi mutaxassisligi
1-kurs magistranti

Abdullaxodjayev Gayrat Talipovich

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn institute
Ijtimoiy fanlar, pedagogika va kasbiy ta'lim kafedrası dotsenti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10524471>

Annotatsiya. Mavzuning qiyosiy taxlili shu bilan belgilanadiki, unda ish jarayonida grafika san'atining shakllanishida muhim hissa qo'shgan Iskandar Ikromov ijodi chuqur tahlil qilinadi. O'zbekiston grafik rassomi ijodi va uning uslublari o'rganib chiqilgan. Mazkur mavzuni to'liq yoritishga qaratilgan bu maqola bo'lajak grafik rassomlar o'zlashtirishi lozim bo'lgan ma'lumotlar haqida yoritilgan, shuningdek, amaliy ishlashga o'rgatish usullari kabi masalalarga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Musavvirlik, grafika san'ati, kitob grafikasi, rassom, muzaxhib.

A BRIGHT REPRESENTATIVE OF UZBEK GRAPHIC ART ISKANDAR IKROMOV AND HIS SERVICES IN THE DEVELOPMENT OF BOOK GRAPHICS

Abstract. The comparative analysis of the topic is determined by this, in it a deep analysis of the work of Alexander Ikromov, who made an important contribution to the formation of graphic art in the process of work. The work of the graphic artist of Uzbekistan and its styles have been studied. Aimed at fully covering this topic, this article covers information that future graphic artists should master, and also focuses on issues such as methods of teaching practical work.

Keywords: Musicology, graphic art, book graphics, artist, muzaxhib.

ИСКАНДАР ИКРОМОВ, ЯРКИЙ ПРЕДСТАВИТЕЛЬ УЗБЕКСКОЙ ГРАФИКИ И ЕГО УСЛУГИ В РАЗВИТИИ КНИЖНОЙ ГРАФИКИ

Аннотация. Сравнительный анализ темы обусловлен тем, что глубоко анализируется творчество Искандара Икрамова, внесшего в ходе своего творчества важный вклад в становление графического искусства. Изучено творчество художника-графика Узбекистана и его стили. Данная статья, призванная полностью осветить данную тему, охватывает информацию, которую должны усвоить будущие художники-графики, а также фокусируется на таких вопросах, как методика обучения практической работе.

Ключевые слова: Живопись, графика, книжная графика, художник, иллюстратор.

O'zbek xalqi qadimdan o'zining san'atsevarligi, san'atning barcha turlarini qadrlashi bilan nom chiqargan. Ayniqsa, xalqimiz orasida musavvirlik san'ati yuksak qadrlangan, musavvirlarga alohida hurmat-e'tibor ko'rsatilgan. Asrlar osha insonlarga go'zallik hadya etib kelayotgan musavvirlik uzoq yillar davomida shakllangan, sayqallangan ijob turidir.

Tasviriy san'at xazinasidan munosib o'rin olgan grafika san'ati Sharq xalqlarining mushtarak badiiy merosi hamdir. U qadimgi nodir qo'lyozmalarni ziynatlash bilan birga, mazkur

asarlardagi ilgor insonparvarlik g'oyalari, oliyjanoblikka bo'lgan intilish, go'zallik to'g'risidagi tasavvurni ifodalashga ham xizmat qilgan. Turli san'atkorlar - xattot, rassom, mo'zaxxib, muqovasoz, jadvalkash va boshqalarning ijodii hamkorligida yaratilgan nodir qo'lyozmalar o'sha davr madaniy, ijtimoiy hayotini badiiy-estetik qarashlarini o'rganishda qimmatli manbalardan hisoblanadi.

O'zbekistonda grafika san'ati XX asrda shakllandi va rivojlandi. Rassomlar I.Ikromov, V.Kaydalov, L.Abdullayev, T.Muhamedov, K.Nazarovlar kitob bezaklari, Q.Basharov ilk kitob suratlari va ajoyib linogravyura asarlari bilan o'zbek tasviriy san'ati taraqqiyotiga katta hissa qo'shdilar va o'zbek grafika maktabining vujudga kelishiga zamin yaratdilar.

XX asrning oxirgi choragida ijodkorlar safiga M. Kagarov, L. Ibrohimov, M. Sodikry, A. Mamajonov, A. Bobrov, V. Apuxtin, F. Basharova, A. Li, G. Li kabi rassomlarning kelib qo'shilishi grafikani ham badiiy mahorat, ham mavzu jihatdan boyishini ta'minladi. O'zbek grafikachilari grafikaning barcha sohalari samarali ijod qilib, mavzu jihatdan rang-barang asarlar yaratib kelgan. Tug'ma iste'dod sohibi bo'lgan, mashhur grafik rassomi, kitobat san'atida o'ziga xos maktab yaratgan Iskandar Ikromov 1904-yilda Toshkentda tug'ilgan. Rassom yoshligidanoq tasviriy san'atni mo'jiza deb bildi va 1923-yilda Eski Jo'va maydonidagi 1-bosmaxonada joylashgan Turkiston muzofot rasm maktabiga o'qishga bordi. Tasviriy san'atdan ilk saboqni shu yerda olgan bo'lajak rassom 1925-1929-yillarda Sankt-Peterburgda, Badiiy akademiya qoshidagi Badiiy san'at texnikumida ta'lim oldi.

1929-1930-yillarda Samarqand pedagogika texnikumida o'qituvchi, 1929-1959-yillarda O'zbekiston Davlat nashriyotida grafika bo'limi mudiri, 1959-1965-yillarda O'zbekiston Rassomlar uyushmasi raisi vazifalarida faoliyat ko'rsatdi.

Musavvir 30-yillarda «Maorif va o'qituvchi», «Alanga», «Yer yuzi» jurnallarida tasviriy san'atga oid maqolalar e'lon qilish bilan birga rassomlik san'ati va bezak san'ati haqida «Rasm o'rganish» qo'llanmasi, «Harf yozishni o'rganish», «O'zbekcha rasmi kasma alifbe», «O'zbekcha alifbe bo'yash kitobchasi» kabi uslubiy qo'llanmalarini yaratdi. Ular san'at muxlislari tomonidan yaxshi qabul qilinib, o'sha yillarda bu qo'llanmalar Shonazar Shorahimov, Bahrom Hamdamiy, Lutfulla Abdulllev, Hamidulla Ikromov, Samig' Abdullaev kabi rassomlarning o'z kasbining yetuk mutaxassisleri bo'lib yetishish vazifasini o'tadi. Rassom o'z ijodiy faoliyati davomida, ayniqsa, kitoblar, ularning muqovalari va ichki bezaklarini bezash bo'yicha mohir rassom sifatida shuhrat qozondi. Uning N.Safarovning «Unutilmas kunlar», Q.Loxtiyning «Biz yengamiz» kitoblariga, Hamza, Abdulla Qodiriy, Oybek, G'afur G'ulom asarlariga, Pushkin poemalariga, Shevchenkoning «Qo'buzchi», Turgenevning «Arafa», Tursunzodaning «Chamanzor», Berdi Kerboboevning «Dadil qadam», Rajabiyning «O'zbek xalq musiqasi» asarlariga ishlagan bezaklari nafaqat rassom ijodida, balki kitob bezash san'ati sohasiga muhim ahamiyatga ega bo'ldi. «O'zbeklar orasidan etishgan birinchi poligraf san'atkori kitob doktori (rassomi) o'rtoq Iskandar ishiga sevgi ila yopishganligi ma'lum», deb yozgan edi taniqli yozuvchi Oybek, «Keng ijodiy sohasiga endi qadam qo'yayotgan o'rtoq Iskandarning maktab doirasida bajargan ishlarida

ham katta umidlar baxsh etuvchi narsalar bor. Iskandar har rassom kabi chiziqlarning, ranglarning sirini ko'p yaxshi anglaydi. Chiziq va ranglarga hayot, harakat kirgizadi».

I.Ikromov Alisher Navoiyning 500 yillik yubileyini o'tkazishda faol ishtirok etib, Shoirning «Layli va Majnun», «Farhod va Shirin», «Saddi Iskandariy» «Xazoyin ulmaoniy» kitoblarini go'zal uslubda bezadi. Ularda shoir yashagan davr me'morchiligida qo'llangan naqsh namunalaridan, o'sha davr qo'lyozmalarida ishlangan bezaklardan ustalik bilan foydalandi. Shuningdek, Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino, Lutfiy, Mirzo Ulug'bek, Bobur kabi madaniyatimizning buyuk namoyandalari kitoblariga ham katta mehr va samimiyat bilan bezaklar ishladi. Abu Ali ibn Sinoning «Tib qonunlari» asarining I va V jildlariga chizgan bezaklari yorqinligi, hayotiyliigi va katta jozibasi

bilan kitobxonni o'ziga jalb etadi.

I.Ikromov ijodiga o'z vaqtida Oybek, Ch.Ahmarov, Mirmuhsin hamda yirik kitobshunos va san'atshunos A.Sidorovlar yuqori baho berganlar. «Iskandar aka nozik didli ajoyib inson edi. Shuning bilan birga, u o'zbek grafika san'atining asoschisi edi»,—degan edi O'zbekiston xalq rassomi Chingiz Ahmarov. «Iskandar Ikromov birinchi bo'lib, o'zbek milliy kitobat san'atini tiklagan va uning shuhratini jahonga namoyish qilgan san'atkor edi.

Iskandar akada o'zbek milliy ziyolilarining ko'p ijobiy fazilatlarini mujassam edi. Shu bois Iskandar Ikromov avvalgi o'zbek ziyolilariga xos fazilatli inson va o'z milliy san'atini qalbdan sevgan ijochkor sifatida katta taasurot qoldirgan».

I.Ikromov xalqaro va respublika kitob tanlovlari va ko'rgazmalarida o'z asarlari bilan qatnashib, yuksak mukofotlarga sazovor bo'ldi. Sobiq Ittifoq kitob, grafika va plakatlar ko'rgazmasida Abu Ali ibn Sinoning «Tib qonunlari» asari bezagi uchun 1956-yilda ikkinchi darajali diplom, 1959-yilda Olmoniyaning Leypsig shahrida o'tkazilgan xalqaro kitob ko'rgazmasida Alisher Navoiyning «Lirika» kitobiga ishlagan bezagi uchun bronza medali, 1965-yilda Alisher Navoiyning «Hikmatli so'zlar» kitobi muqovasi uchun sobiq Ittifoq Rassomlar uyushmasining ikkinchi darajali diplomi bilan taqdirlangan.

Shuningdek, 1970-yilda O'rta Osiyo va Qozog'iston Respublikalarining eng yaxshi kitob va jurnal bezaklari uchun o'tkazilgan 9-tanlovida 1-darajali diplomga ham sazovor bo'lgan.

Akademik shoir G'afur G'ulom Iskandar Ikromov bezagan o'z kitobini qo'liga olgan ekan: «Avval Moniy, Iskandar soniy» deb uning san'atiga yuksak baho berganligi bejiz emas.

Chunki rassom o'zbek kitobat san'atida milliy an'analarga suyangan holda o'z maktabini yaratdi. I.Ikromov ijodiy ish bilan rahbarlik va jamoat ishlarini olib bordi.

U O'zbekiston Rassomlar uyushmasi raisi, sobiq Ittifoq Rassomlar uyushmasi rahbariyatining kotibi, Sharq xalqlari san'at Davlat muzeyi ilmiy kengashi, O'zbekiston madaniyat vazirligi metodik kengashi a'zosi edi.

Uning sermazmun ijodi «O'zbekiston xalq rassomi» unvoni va bir necha orden, medallar bilan munosib taqdirlandi. Mashhur grafik rassom Iskandar Ikromov 1972-yil 6-noyabrda

Toshkent shahrida vafot etdi. Undan bebaho san'at asarlari, ajoyib shogirdlar va sadoqatli farzandlar qoldi. Uning hayot yo'li ana shu shogird va farzandlari uchun bebaho kitobdek muqaddasdir.

REFERENCES

1. Nizomiddinov I. "G'afur G'ulom" 1970. – 144 b.
2. Abdullayev N. "San'at tarixi" – Toshkent "O'qituvchi"
3. <https://www.google.co.uz/#q=grafika+sanati>
4. <https://www.google.co.uz/#q=grafika+haqida&start=10>
5. <https://shop.eastview.com/results/item?sku=972171B>
6. <http://library.ziyonet.uz/ru/book/12804>
7. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Grafika>
8. <https://www.google.co.uz/search?q=rassom+iskandar+ikromov&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjsovTCqPTTAhWpBZoKHQw0AQwQsAQILg&biw=1920&bih=974&dpr=1#tbm=isch&q=kitob+ilyustratsiyalari&imgc>